

ضرورت بحث

برون دینی : پاسخگویی به اتهاماتی که از بیرون علیه دین زده می شود

درون دینی

تعیین تکلیف مسئله عدل

چیستی
چرایی

بحث حکمت خداوند

بحث حسن و قبح ذاتی

بحث جبر و اختیار

بحث تبعیض و شرور

مقدمه :

1- شروع بحث : نیمه قرن 1

2- خاستگاه بحث ← قرآن آیات

عدل جمعی

عدل در توحید و ... (جهان بینی)

عدل در نبوت و تشریع

عدل در امامت و رهبری (شاپیستگی)

عدل در اخلاق (آرمان انسانی)

عدل در اجتماع (مسئولیت)

بسترها

3- سوال از وجود یا عدم وجود گزاره ها دارای ارزش و حسن و قبح ذاتی عقلی بار خاص در گزاره های ارزشی

4- کارها از حیث غرض عبّث: فقدان غایت عقلانی اگرچه نسبت به خود غایت دارد

حکمت وجود غرض معقول

در انسان وجود غرض معقول

انتخاب اصلاح و ارجح

انتخاب راه بهتر و نزدیکتر

5- ریشه اختلافات توحید: چگونگی وحدانیت و رابطه توحید افعالی: با اصل کار بشر
توحید صفاتی: با رفتار شر بشر

عدل: وجود یا عدم وجود عدل نیست بلکه چگونگی آن است عدل از خدا
خدا بر اساس عدل

6- محصول و نتیجه اشعاره عدل : آن است که خدا می کند نه اینکه خدا بر اساس آن عمل کند

حسن و قبح تابع شرایط است + تشخیص توسط عقل با کمک

اختلاف

شرع است نه تن

حکمت آنی است که خدا می کند و خدا حکمت بشری ندارد و
مقهور آن نیست

انسان مجبور است و مقهور به اراده خداوند

معتلله قیاس خالق به مخلوق می کند + توحید ذاتی و افعالی ندارد

منابع : کتاب ، سنت ، اجماع ما اهل سنت و اهل حدیثیم

معتلله عدل ملاک است و خدا بر اساس آن عمل می کند

حسن و قبح ذاتی عقلی است و قابل تشخیص عقلی

خداوند حکمت دارد و بر اساس آن عمل می کند

انسان مختار است

اشعاره خدا را ظالم می دانند

خدا عمل شر می کند

خدا رفتار عبث دارد

شیعه

منابع : قرآن ، سنت ، اجماع ، قیاس ، رأی

- شیعه قائل به

عدل : خدا بر اساس آن با تعریف خاص

حسن و قبح : هست و قابل کشف

حکمت : خدا غیر از بشر

اختیار : بل امر بین الامرین

منابع : قرآن ، عقل ، سنت ، اجماع

عدل الهی معنا و اهمیت عدل معنای عدل موزون بودن نقطه مقابل عدم تناسب نه ظلم

مساوات نه ممکن نه مطلوب

اعطاء کل ذیحق حقه درست و دقیق

رعایت استحقاق در افاضه وجود و عدم امتناع در

آنچه امکان دریافت دارد

محل نزاع آیا عدل و ظلم در مورد خدا به همان صورت بشری است ؟

اگر به این صورت است ، در مورد خدا صدق می کند ؟

عدل اعتباری و ناظر به اجرائیات است یا هم ردیف حکمت

نظری و صفتی ثبوتی و کمالی ؟

برداشت قرآن با توجه به تأکید فراوان بر عدل چیست ؟

شبهات ناظر به عدل

نگاهها به موضوع عدل

- نگاهها به موضوع شیعه: جزء اصول مذهب و محل اختلاف جدی با اهل سنت خصوصا اشعاره

عدل

اشاعره : تنزيه خداوند از باطل و شر و عدل را متاخر از عمل خدا دانستن

معزله : يکسان سازی عدل مصطلح و میان بشری با عدل خالق و مخلوق

زرتشتیها : آریائیها : ثنوی زرتشت : توحیدی(گاتها) بعد زرتشت : اهریمن و ثنویت

ماتریالیسم : بن بست در تحلیل عدل و شرور و رسیدن به پوچی

شبهات ناظر به بحث :

1- وجود تبعیض در عالم روش پاسخ دهی

عوام اهل ایمان

اهل حدیث

متکلمین اشاعره

حکماء الهی

پاسخ اجمالی : ما خدا را عالم و حکیم می دانیم و دلیل تبعیض را
نمی دانیم و متبعدهم **ashkal**: چرا به این صورت؟ **پاسخ**: جزء ذات امور است

پاسخ تفصیلی

پاسخ تفصیلی آنچه در عالم هست تبعیض نیست تفاوت است
تفاوت و اختلاف ذاتی است نه آفریده خدا که علامت تبعیض باشد
ریشه تفاوت ، استعداد ذاتی گیرنده است نه تبعیض از ناحیه دهنده
خلق عالم همراه تفاوت ها یک امر آنی است و با اراده واحد نه به صورت تدریجی
نظام علی معلولی از جهت رابطه ذاتی علل در طول به علة العلل می رسد قطعا در
کنار علل عرضی دارای سنخیت
لازم مه نظام داشتن هستی وجود مراتب مختلف است برای هستی و همین منشأ تفاوت
است

اداره جهان و قانون هستی و سنن الهی از ذات اشیاءند و اعتباری نیستند و تغییر ندارند

* در مورد انسان تابع ظرفیت ارادی اوست
ما به ازاء خارج از اراده معلوم است

2- وجود شرور

شروع ، مجهول بالذات نیستند بلکه فقدان هستی اند

انواع شرور ذاتاً عدّمی اند

به نسبت دیگر اشیا عدّمی اند

جایگاه شرور ذاتی : چون فقدان هستی است اصلاً اصالت وجودی ندارد

نسبی : بالاصالة وجودی و خیر و بالإضافة عدّمی و شر و

مهم بالاصالة است نه بالإضافة

جهان یک کل غیر قابل تجزیه است و بدون جزء کل هم معصوم است و شر

در عالم جزء است و علامت ضد خود ملاک در اتصال به خیر و شر و...

ظرفیت قابلی است نه فاعلی

رشتی و شر هم نشان دهنده و علامت زیبایی و خیرند و هم زمینه ساز و

آفریننده آن

کارکرد رشتی و بدی مايه ابتلاء در نتيجه تعالى

مايه سقوط و مجازات خاطی منکر

عالی ، عالم اضداد است و تغییر پذیری ماده جهان و پیدا آیی تکامل ناشی از

همین تضاد

3- عدم تناسب مجازات

اخری با جرم دنیوی

مقدمه : نوع نگاه به مرگ **الهی** : میل به خلود + پاسخ

مادی : میل به خلود + بدون پاسخ

تفاوت دو جهان **ثبات و تغییر** دنیا: تغییر ، عقبی: ثبات

زندگی خالص و ناخالص **دنیا: حیات+مرگ** ،

عقبی: حیات خالص

کشت و درو **دنیا: محل کاشت**، عقبی: محل برداشت

سرنوشت اختصاصی و مشترک **دنیا: مشترک** ،

عقبی: اختصاصی

أنواع مجازات **تبیه و عبرت** در دنیا همراه تشفی زیان دیده ، تبیه

مجرم ، عبرت سایرین

مکافات دنیوی : مجازاتهای دنیوی که با جرایم رابطه

طبیعی دارند و تکوینی

عذاب اخری : تجسم عمل و باطن آن که در دنیا قابل

مشاهده نبود

پاسخ نهایی : تجسم خود عمل یعنی عین عدل و تمام عدل

شفاعت تبیین شبهه ضد توحید عبادی

ضد توحید ذاتی

عامل تجری مایلین به گناه

ضد تعابیر قرآن در رد شفاعت در عقبی

مخالف قاعده قرآنی وان لیس للانسان الا ما سعی

به معنای تأثیر پذیری و انفعال خدا در مقابل شفیع

تبغیض در حالیکه سنت خدا غیر قابل تغییر است

پاسخ انواع شفاعت **غلط** : دستگاهی در عرض دستگاه الهی

صحیح رهبری یا عمل : هدایت کننده از هدایت شونده

مغفرت یا فضل: اصول سبقت رحمت بر غضب، عمومیت رحمت و...

یکی بودن شفاعت و مغفرت + مشروط به اذن خدا + هدف خوف و رجا

+ غیر قطعی + دستور توسل توسط خدا

چون قاعده دارد، اذن می خواهد، قطعی نیست لذا برانگیزاننده میل به گناه نیست

5- عمل خیر مقدمه **غير مسلم**

تعیین تکلیف بندگان نه مقدور است نه مقبول

به تصریح قرآن دین مقبول = اسلام

نوع نگاه روشنفکران **دلييل عقلی** : يکي بودن نسبت خدا با همه بندگان + حسن و
قبح ذاتی

دلييل نقلی : آيات قرآن **شرط قبول عمل** : ايمان به خدا ،
ايمان به رستاخيز ، عمل + آيات اجر کار نیک و ...

متحגרان **دلييل عقلی** : اگر قبول باشد پس شیعه بودن و مسلم بودن یا
نبودن چه فرقی دارد ؟

دلييل نقلی : قرآن عمل کافر را خاکستر روز طوفان ، سراب
در بیابان ، ظلمت در دریا و ... می داند

پاسخ شبهه

عمل شر **غير مسلمان**

مقایسه شر مسلمان و **غير مسلمان**

- پاسخ شببهه مراتب تسلیم : تسلیم تن + تسلیم عقل (با برهان و دلیل) + تسلیم قلب ، دل ایمان

(علاوه بر تسلیم تن و عقل)

ارزش ایمان فقدان ایمان به اصول چه حکمی دارد ؟ ← اگر ناشی از عدم وصول

باشد مجازات ندارد بر خلاف رسیدن و انکار

کار نیک غیر مسلم و غیر شیعه چه می شود ؟ ← حسن فاعلی علاوه بر

حسن فعلی + کیفیت عمل مهم است نه کمیت

کفر و انکار سبب حبط می شود ؟ ← جمود مقابله حق موجب حبط

می شود و آفت است

نتیجه ارزش نبوت و امامت چیست ؟ → شناخت خدا بدون شناخت اولیائش نمی شود

بدون اولیا برنامه کامل به انسان نمی رسد

غیر مسلمان معتقد به خدا از برنامه دین محروم است ولی اگر کار خیر با نیت

خیر کند مأجور است بر خلاف مشرک جاحد

- عمل شر غیر مسلمان **غیر مسلمان** جاحد منکر معذب است چون منکر پیام و اصله است

غیر مسلمان قاصر مستضعف مرجون الى امر الله است چون پیام نرسیده است

- مقایسه شر مسلمان **برخی شیعیان** اگر گناه ما و غیر شیعه یکی است پس تأثیر تشیع چیست ؟
و غیر مسلمان
محبت علی (علیه السلام) مانع نفوذ گناه است

پاسخ شیعیان **در تخطی از حق شیعه و غیر شیعه** فرق ندارد مهم عمل است
محبت بدون التزام اصولا محبت نیست

نظر صحیح : قواعد آخرت تکوینی است نه قراردادی و تجسم عمل است و
کاری به تعلق دنیوی ندارد